

F. H. Hinslej: HITLEROVA STRATEGIJA*)

Poznati engleski pisac i profesor istorije na Kembriđžskom univerzitetu, posle svog dela *Vladanje morem: britanska pomorska istorija, od 1918—1945*, izdao je svoje novo delo — *Hitlerova strategija*. Već i samo ime ove knjige dovoljno je da pobudi interesovanje čitaoca za čoveka koji je u prošlom ratu stajao na čelu nemačkog naroda i nemačke oružane sile i donosio sudbonosne odluke. Pisac je u ovoj knjizi strogo odvajao vođenje operacija od strategije u širem smislu i bavio se samo najvišim strategiskim problemima iz domena državnog ratovodstva ili Hitlerove ratne politike. Zato će čitalac u ovom delu naći malo podataka o važnosti pojedinih frontova i strategijskih pravaca u prošlom ratu, podeli i grupisanju nemačkih oružanih snaga, kao i o tome kako su pojedine bitke izvođene. Međutim, detaljnije su obrađene: opšte pripreme nacističke Nemačke za prošli rat, izgradnja njene flote, odnosi sa SSSR-om i donošenje odluke za napad na Poljsku, značaj Norveške kao baze za napad na Englesku, a naročito značaj norveške i švedske gvozdene rude za nemačku ratnu industriju; zatim: odluke za napad na Norvešku, Dansku, Holandiju, Belgiju i Francusku; pripreme i odustajanje od invazije Engleske; bitka za Atlantik; rat u Africi i namere da se zauzme Gibraltar i Malta; operacije na Balkanu; problemi nafte i planovi u pravcu Sueca za hvatanje veze sa japanskim snagama; rat protiv Rusije i — poraz Nemačke.

Cela je knjiga pisana isključivo na osnovu zaplenjenih dokumenata nemačke ratne mornarice, kao i na osnovu izvesnog materijala sa Nirnberškog procesa, te je i britanski autor na sve probleme u prvom redu gledao kroz prizmu pomorske strategije. Pisac je često prikazivao

borbu koju je Hitler vodio sa svojim generalima i admiralima. Ubeđivanje je bilo brzo i kratko. Kada se admiral Reder nije slagao, na njegovo je mesto došao admiral Denic (1943). Tako je bilo i sa svima koji bi uporno ostajali pri svome mišljenju.

Istina je da je Hitler u prvim fazama prošlog rata svuda znao samo za uspehe. Američki pisac Erl¹⁾ kaže da su Hitlerovi protivnici živeli sve do sloma Francuske u idejama XVII veka, kada su se politika i rat, strategija, i taktika mogli donekle smatrati kao zasebne kategorije. »Danas su« — kaže dalje Erl — »politika i strategija postale nerazdvojne«. Hitler je zaista imao u svojim rukama i politiku i celokupnu državnu silu. Ali je očigledno da je njegova grandomanska politika ubrzo pošla u raskorak sa mogućnostima njegove oružane sile, jer je postavila nerealne ciljeve i dovela Nemačku do jednovremenog rata na više frontova.

Pisac dokazuje da je Hitleru još krajem 1942 godine već bilo jasno da je rat izgubljen. Trebalo se odlučiti na kapitulaciju ili produženje izgubljene borbe u nadi da će doći do sukoba između SSSR-a i Saveznika. Za Hitlera, naravno, prvo rešenje nije dolazilo u obzir i on je nastavio borbu do kraja.

*

Kada je otpočeo napad na Poljsku, Nemačka nije bila ni približno spremna za rat na moru. Njena se flota sastojala svega iz: 2 stara bojna broda (*Schlesien* i *Schleswig — Holstein*), oba nesposobna za operacije van Baltičkog Mora; 2 bojna krstaša (*Gneisenau* i *Scharnhorst*); 3 džepna bojna broda (*Admiral Graf Spee*, *Admiral Scheer* i *Deutschland*, prekršten u *Lützow* 1940 godine); 8 krstarica (*Admiral Hipper*, *Blücher*, *Königsberg*, *Nürn-*

* *Hitler's Strategy* by F. H. Hinsley, Cambridge University Press, 1951, London.

¹⁾ Vidi *Tvorci moderne strategije*, izdanje »Vojnog dela«, 1952, str. 6.

Berg, Leipzig, Köln, Karlsruhe i Emden). Od manjih jedinica bilo je: 22 razarača, 20 torpiljera i oko 20 torpednih čamaca. Pored toga, u toku rata je osposobljeno 2 bojna broda: *Bismark* i *Tirpitz* i krstarica *Princ Eugen*. Podmornica je bilo svega 57, od kojih je samo 26 bilo sposobno za operacije na Atlantiku.

Kao što se vidi, to nije bila ona flota koju je Nemački admiralštab sanjao da upotrebi u ratu protiv Velike Britanije, niti je pak to bila podmornička flota koju je admiral Denic smatrao neophodnom za nemačku pobjedu.

Pisac se naročito zadržava na nemačkoj floti, koja je, prema planu izgradnje od 1939 godine, trebalo da ima krajem 1944 godine sledeće snage: 8 bojnih brodova, 2 bojna krstaša, 3 džepna bojna broda, 16 krstarica, 2 nosača aviona i oko 190 podmornica. Time se objašnjava nastojanje admirala Redera da se rat odloži do 1944 godine, dok je admiral Denic tražio da se grade samo podmornice, koje se mogu brže i lakše izgraditi. Međutim, Nemačka je vazda bila kontinentalna sila, kaže pisac, pa je sasvim prirodno što je težište bilo bačeno na izgradnju armije i vazduhoplovstva.

22 avgusta 1939 Hitler je saopštio svojim komandantima da je postigao sporazum sa Rusijom i da je uspeo da izoluje Poljsku baš kao što je želeo. Pri tome, on je čvrsto verovao da napad na Poljsku neće dovesti do rata sa Engleskom i Francuskom, ali se u ovome prevario, i tako je otpočeo Drugi svetski rat.

Hitler je sada goreo od želje da se što pre baci na Francusku sa čijim je padom računao da će završiti rat na Zapadu. Početak napada bio je predviđen za 20 januar 1940, ali je prvo morao da zauzme Norvešku, jer su bili u pitanju: povoljnija osnovica za dejstvo protiv Engleske kao i гвозdene rude iz Norveške i Švedske. Sem toga, Hitler se mnogo bojao da Saveznici ne zauzmu Norvešku, jer bi to moglo biti od teških posledica za Nemačku: preneo bi se rat u Baltičko More, nemačka flota bi bila blokirana; sama Nemačka bila bi još više ugrožena iz vazduha i lišena preko 11 miliona tona гвозdene rude. Zato je Hitler pozvao Kvislinga još 14 decembra 1939. Prva direktiva za invaziju Norveške izdata je 27 januara, a definitivna 3. marta. Početak desanta bio je predviđen za 9 april 1940. Posle mesec dana, 10 maja, otpočeo je napad na Holandiju, Belgiju, Luksemburg i Francusku.

Proterivanjem engleskih trupa sa Kontinenta, Hitler je smatrao da je rat završen u čemu se takođe prevario.

Plan za invaziju Engleske razrađivan je u Nemačkom admiralštabu još 1939 godine. Bilo je predviđeno 25—40 divizija. 15 jula 1940 Hitler je izdao direktivu da sve bude spremno za početak desanta posle 15 avgusta. Međutim, admiral Reder je podneo memorandum u kome je dokazao da postavljeni zadatak prevazilazi mogućnosti flote. Rezultat je bio — da se plan odloži do 15 septembra, koji je docnije kao što je poznato, definitivno skinut sa dnevnog reda. Hitler je već počeo da ispašta svoje prve greške, jer je uvideo da je ušao u rat sa suviše slabom flotom.

Sa početkom britanske ofanzive u Africi (6 decembra 1940) i bitkom kod Sidi Baranija, Hitler se uverio da je i njegov planiranje za osvajanje Gibraltara bilo čisto maštanje. Rat na dva fronta bio je neizbežan i Hitler je doneo najkobniju odluku — napad na Rusiju.

Pisac naročito naglašava da je puč u Jugoslaviji primorao Hitlera da odloži plan »Barbarosa« za oko 4 nedelje. Tek po okupaciji Grčke definitivno je određen 22 juni za početak napada na Rusiju.

Japanski napad na Perl Harbor (7 decembra 1941) bio je za Hitlera veliko i neprijatno iznenađenje. Sve do ovog dana on je očekivao da će Japan napasti na SSSR. Hitler je, istina, od ranije dao Japanu slobodne ruke u pravcu dejstva ka Singapuru i ostalim britanskim posedima u ovom delu sveta, ali je strogo pazio da ne izazove SAD. Međutim, sada su i ti obziri otpali i Nemačka je 11 decembra objavila rat Sjedinjenim Američkim Državama, čime je Hitler definitivno izgubio svaku nadu na brzi ishod rata sa Rusijom.

U 1942 godini bitka za Atlantik dostigla je svoj vrhunac po žestini. Broj potopljenih brodova rastao je svakog meseca dok se u novembru nije popeo na 117, tako da je ukupno u 1942 godini bilo potopljeno 6,5 miliona tona brodovlja što čini tri puta više nego u 1941 godini. Ali je isto tako rastao i broj izgubljenih nemačkih podmornica. Dok je ranije nestajalo prosečno po tri podmornice mesečno, u 1942 godini taj se broj, blagodareći usavršavanju protivpodmorničke odbrane, učetvorostručio (u novembru mesecu potopljeno je 15 nemačkih podmornica). Bitka za Atlantik bila je takođe izgubljena...

Isto tako, angloamerički desant u Africi (8 novembra 1942) doveo je do totalnog uništenja italo-nemačkih snaga u Sredozemlju. S druge strane, sve žešća bombardovanja nemačke industrije, a naročito njenih sintetičnih postrojenja, kao i rumunskih izvora doveli su pitanje nafte u očajan položaj. Iz Rumunije se moglo dobiti samo po 8.000 tona mesečno na mesto ranijih 460.000 tona!

Interesantno je napomenuti da se Hitler stalno plašio savezničkog desanta na Balkanu. On je ovaj pravac još novembra 1942 smatrao vrlo opasnim i veoma verovatnim. Posle pada Tunisa, napad na Italiju bio je moguć preko Sicilije ili Sardinije. Italijanska komanda mornarice očekivala je napad preko Sardinije a Mussolini i Keselring preko Sicilije. Sâm Hitler, međutim, oslanjajući se na neke »uhvaćene« zapovesti smatrao je da će Saveznici izvršiti desant na Sardiniju i Peloponez.

U ovako teškim uslovima odbrane, Nemački admiralštab ponovo je pokrenuo pitanje zauzimanja Gibraltara i time udaranja u bok Saveznika. Admiral Denic je podneo Hitleru memorandum o prednostima ovog plana nazvanog »Gisela«, naročito u pogledu dejstva nemačkih podmornica iz španskih i portugalskih baza. Keselring u Rimu takođe je smatrao da bi se ovim poduhvatom najefikasnije popravila teška situacija na Sredozemlju. Ali je plan »Gisela« zavisio od dobrovoljnog pristanka Španije, jer je Hitler uvi-

deo da u ovoj situaciji nema mogućnosti da je na to prisili. Tako je i ovaj plan propao.

U pogledu izvođenja samih operacija, pisac navodi mišljenje Haldera koji je osudio Hitlerovu neelastičnost i krutost u izvođenju odbranbenih operacija. Hitler je hteo da čvrsto drži svaku tačku, a to je bilo nemoguće. Trebalo je primeniti elastičnu manevarsku odbranu u strategiskim razmerama sa odlučnim protivudarima. Po ovom sistemu je trebalo braniti i atlantsku obalu.

Na kraju knjige pisac naročito ističe ona dva poznata Hitlerova tvrdjenja: da u ovom ratu neće izbiti revolucija pozadi nemačkog fronta i da on (Hitler) neće preživeti poraz svog naroda, što se i obistinilo.

Knjiga *Hitlerova strategija* i pored svih nedostataka zaslužuje ozbiljnu pažnju svakoga ko želi da se upozna sa presudnim događajima Drugog svetskog rata, posmatranim i rešavanim sa nemačke strane. Čitalac će često zažaliti što knjiga nije opširnija, naročito u pogledu ratnih događaja posle 1943 godine. Ali, ono što ovu knjigu čini naročito vrednom jeste to što je ona pisana na osnovu zvaničnih dokumenata, dosta objektivno i sa puno originalnih citata, te pretstavlja više pouzdanu istorisku građu, nego neku kritički i naučno već obrađenu strategiju.

M. P.

E. DŽ. KAN: ČUDNOVAT RAT¹⁾

Neosporna je činjenica da su krupni događaji poslednjih decenija ovog veka usloveli naveden porast interesovanja najšire javnosti za sve ono što se u svetu dešava. Ratovi tu ne čine izuzetak. Ljudi žele da o njima budu obavestavani i da od očevidaca i učesnika saznaju više nego što će istorija registrovati, ne samo zato da zadovolje ljubopitstvo, nego i zato što ovakav ili onakav ishod tog rata mora da utiče i na njihovu budućnost.

Takvim se mislima verovatno rukovode i mnogi ratni dopisnici, a naročito američki, u opisivanju Korejskog sukoba. Npopularnost tog rata u njihovoj sopstvenoj zemlji navodi ih na to da zauzmu pozitivan ili negativan stav prema učešću SAD u njemu i da za takav svoj stav vode manje ili više otvorenu propagandu.

To postižu na taj način što će čitaocu u ovom ili onom svetlu prikazati tzv. prosečnog »Amerikanca u uniformi«, njegove svakodnevnne sitne i krupne brige, težnje, postupke i podvige na frontu i u opustošenoj korejskoj pozadini.

Tim putem pošao je i autor ove knjige, E. Dž. Kan mlađi, koji je u toku 1951 godine boravio šest meseci u Koreji kao dopisnik velikog nedeljnog časopisa »Njujorker«. »Čudnovat rat« — sa malim izuzecima — ustvari pretstavlja zbirku dopisa već objavljenih u časopisu čiji je dopisnik autor bio, pisanih bez velikih pretenzija u stručnom (vojničkom) ili literarnom pogledu. Kan je očito pisao za

¹⁾ *The Peculiar War*, by E. J. Kahn, Jr, Random House; New York, 1952.

najširu čitalačku publiku, prvenstveno onu u SAD, i to na takav način da njegov materijal neće moći mnogo da posluži budućim istoričarima Korejskog rata. Moglo bi se reći da jedina — i to prolazna — vrednost njegove knjige leži u pokušaju da prikaže atmosferu Korejskog rata, tegobe vojničkog života i rukovođenja pojedinim, izolovanim operacijama.

Lak, narativni stil pisanja dopisa sakupljenih u ovoj knjizi zamagluje pravi cilj koji je autor želeo da postigne. Čitalac će uzalud da traži otvoreno i jasno iskazan autorov stav prema Korejskom sukobu. Sam rat i američko učešće u njemu uzimaju se u knjizi kao gotove činjenice i Kan se skoro i ne dotiče predistorije ili političkih implikacija onih događaja kojima je bio svedok. Pa ipak, pažljiviji čitalac će iz tona, izbora lica i svetla u kome se prikazuje ovaj ili onaj događaj ili pojava, moći ponešto sam da zaključiti.

Bez obzira na Kanove stvarne namere, njegovi dopisi iz Koreje nameću sledeća pitanja: (a) kakav je moral zaraćenih armija i (b) zašto se sukob nije mogao rešiti na »bojnom polju«. Odgovori na ta međusobno povezana pitanja ma kako fragmentarno dati, povlače za sobom i odnose autora prema nekim važnim problemima koji iz njih proizlaze.

Ako uzmemo u obzir da je Kan pisao za najširu publiku, i to američku, onda je svakako najinteresantnije da vidimo kako on ocenjuje moral američkih vojnika. Pod tim naravno ne mislimo samo na njihovo držanje u borbi, nego upravo njihovu svest o cilju za koji se bore i njihov stav prema korejskom narodu. U tom pogledu Kanova svedočanstva daju nam prilično oskudne podatke. Iz njih ipak proizlazi da američki vojnik nije naročito oduševljen što se nalazi u Koreji i da je smena trupa odavno već glavna tema svih razgovora kako među oficirima tako i među vojnicima. Autor olako prelazi preko te pojave i razmišljanju o njoj ne posvećuje ni jedan redak. Američki vojnik navodno zna da se u Koreji bori protiv agresivnog »komunizma« i to je Kanu dovoljno.

Nemoguće je, međutim, pretpostaviti da se čovek tih sposobnosti zapažanja koje Kan inače ispoljava, nije nijednom intimno zapitao zašto je to tako, i da li je to dovoljno da se zaustavi agresija. Pretpostavljajući verovatno da će i čitalac tražiti odgovor na ovakva ili slična pitanja, autor pribegava drugim sredstvima i vešto odabira ljude koje opisuje i po-

svetuje im daleko najveći deo knjige. Radi se pretežno o beznačajnim događajima, ali se kod pisca oseća tendencija da vojnike i oficire sa kojima dolazi u dodir i čiju sudbinu opisuje napravi, većinom, herojima i njihove podvige naročito istakne. Međutim, zašto je to tako i u ime čega se ti podvizi čine, ostaje do poslednje stranice knjige neobjašnjeno.

Zajedno sa američkim vojnikom Kan se prilično nadmeno i potcenjivački odnosi prema korejskom narodu i njegovim težnjama, problemima i bedi. Autorovo shvatanje političke strane korejskog problema je svesno ili nesvesno, u najmanju ruku, toliko simplicističko, da to prelazi čak i najnižu donju granicu novinarskog izveštavanja. Iako to otvoreno ne kaže, smisao autorovog rezonovanja je grubo rečeno sledeći: korejski narod je zaostao, primitivan i na vrlo niskom stepenu političke svesti. On ni na jednoj ni na drugoj strani ne zna zašto se zapravo bori. Severnokorejsku vojsku teraju Rusi i Kinezi knutom u borbu, a Južnokorejska ne zna šta da započne oružjem koje joj daju Amerikanci. Tek mali broj Korejaca, i to vrlo maglovito, nazire da se radi o dilemi »sloboda« ili »komunizam«.

Koliko je ovakav stav u ocenjivanju korejskih problema opasan, ne treba posebno podvlačiti. On se ispoljava u nizu detalja, u opisivanju ovakve ili onakve pojave na frontu ili u pozadini, a najviše u onim delovima knjige gde Kan piše o Južnokorejskoj armiji. S očitim prizvukom ironije autor govori o nedostatku naoružanja, o mladom i nespremnom oficirskom kadru i »nemilitarističkim« tradicijama čitavog korejskog naroda.

Da bi utvrdio tačno stanje stvari, Kan je za vreme svog boravka u Koreji učinio jednu posetu onom delu Južnokorejske vojske koji se sasvim samostalno bori na tzv. istočnom frontu. Ne treba, naime, zaboraviti da su sve ostale južnokorejske snage uključene u američke korpus. Na ovom sektoru fronta, međutim, one su samostalne i nalazile su se u to vreme i pod komandom jednog južnokorejskog generala.

Na prvom mestu Kan potseća čitaoca na to da su se u nekoliko mahova u toku rata južnokorejske snage pokazale »manje odlučne u odbrani pojedinih položaja, nego mnogi drugi privremeni branici njihovog nacionalnog suvereniteta«, pa su ti propusti izazvali i priličnu dozu skepse prema njihovim osnovnim vojničkim sposobnostima. Štaviše, mnogi

Amerikanci smatraju da je Južnokorejska vojska potpuno nesposobna, mada je Sing Man Rijeve vlada uporno tvrdila da se radi samo o nedostatku naoružanja. Kan smatra da je problem dosta komplikovan, ali je sklon da se složi sa već iznetim američkim gledištem.

Sve u svemu, uzevši u obzir sve moralne komponente i materijalne uslove, autor misli da potencijal i borbena gotovost jedne južnokorejske divizije odgovara jednom američkom puku i ova ocena služi mu izgleda i kao osnova za potsmješljiv odnos prema Južnokorejskoj vojsci i narodu kao celini.

O Severnokorejskoj vojsci Kan govori vrlo malo, i evo kakva — pored ostalog — objašnjenja daje čitaocu o njenoj vrednosti: »Veliki broj Amerikanaca u Koreji veruje da su se severnokorejski vojnici, uzevši u obzir sve okolnosti, umešnije i bolje borili od južnokorejskih, i da je to došlo otuda što im je borbeni moral temeljitije usađivan«.

Kineskoj vojsci autor je posvetio još manje pažnje. Iz svega što je usput nabacano ovde i onde u knjizi, moglo bi se reći samo to da je Kan mišljenja da su to dobro izvežbani vojnici koji svoju slabost u naoružanju nadoknađuju ogromnim ljudskim rezervama, odnosno kako to autor naziva »hordom«. U ovakvoj neozbiljnoj oceni kineske vojske leži — čini nam se — i Kanov indirektni odgovor na drugo osnovno pitanje koje svako opisivanje korejskog sukoba mora da namegne. Mada to nigde ne kaže, Kan je čitavom atmosferom želeo da stvori utisak kako do vojnog rešenja Korejskog sukoba nije moglo doći prvenstveno zato što modernom naoružanju, hrabrosti američkog vojnika i umešnosti oficirskog kadra, pro-

tivnik suprotstavlja nepregledno i neiscrpno more ljudske topovske hrane.

Na kraju moglo bi se napomenuti da se u jednom delu knjige autor opširnije pozabavio i pitanjem saradnje jedinica svih onih država koje se u Koreji bore pod zastavom Ujedinjenih Nacija. Kan podvlači, pa i insistira na tome da su u prvom redu Amerikanci ti koji nose daleko najveći teret rata na svojim leđima, kako u ljudstvu, tako i u naoružanju i snabdevanju. Operacije se vode po njihovim planovima i pod njihovim rukovodstvom. Pa ipak, autor smatra da je važno podvući da se među stranim jedinicama (koje sem britanskih i nisu velike i brojne) rodio jedan nov duh ratnog drugarstva, mnogo jači nego u Drugom svetskom ratu, da se tu na frontu stvara prava armija Ujedinjenih Nacija. Iako iz tog ne izvlači neku pouku ili zaključak, Kan nameće čitaocu pozitivan odnos prema jednoj takvoj zajedničkoj armiji koja bi sutra mogla da se odupre eventualnoj novoj agresiji.

Prilazeći problemu Koreje površno, mestimično i neuravnoteženo pa čak i neozbiljno, Kan nije rekao više nego što je hteo, a to je važno da se istakne kada se njegova knjiga ocenjuje u celini. Oskudan u faktima koje nije ni povezao u logičnu celinu »Čudnovat rat« je sračunat na prolazni efekat. Autor se nije izjasnio ni za ni protiv američkog učešća u Korejskom sukobu; on izborom likova i događaja nastoji svim, pa i problematičnim sredstvima da kod čitaoca izazove simpatije za američkog vojnika u Koreji. Kakva će druga osećanja pri tome izazvati kod čitaoca i hoće li u očima drugih naroda ta slika ispasti nakazno, izgleda da mu nije bilo ni važno.

S. F.

Kapetan bojnog broda A. Lepotije: REKE U EVROPSKOJ STRATEGIJI

U članku pod gornjim naslovom¹⁾, pisac u svojim razmatranjima polazi od konstatacije da su reke u prošlosti bile od znatnog strategijskog značaja, a da su to i danas; njihov je značaj upravo toliki da je većina čuvenih bitaka dobila naziv po vodenim tokovima ili po gradovima na njihovim obalama.

¹⁾ Les fleuves dans la stratégie européenne, par le Capitaine de vaisseau A. Lepotier, *Revue de défense nationale*, avgust-septembar 1952.

Treba uočiti dvostruku ulogu reka. U jednom slučaju ona je vodena prepreka za napadača (danas je to pre svega, više ili manje efikasan prirodan protivtenkovski vodeni rov). U drugoj prilici reka služi kao komunikaciski pravac, bez obzira na svoju plovnost, pošto njenom dolinom vode suhoputne komunikacije, a vrlo često i železničke, na kojima se nalaze važni objekti: industriski i poljoprivredni centri, čvorovi komunikacija, termičke i hidroelektrične centrale, aerodromi itd.

Ako se vojne operacije proučavaju na bazi ove razlike u ulozu reka, pada u oči da u novije doba njihov značaj u smislu komunikacijskih pravaca sve više raste, a u smislu defanzivnih prepreka stalno opada. Marna je 1914 godine, istina, odigrala ulogu prepreke, ali zato 1940 Meza, Soma i Sena nisu opravdale nade koje su u njih polagane. 1941/42 Visla, Dnjepar, Donjec i Don nisu pretstavljali ozbiljne prepreke, a tako isto ni Rajna 1945.

Uostalom, sve velike vojskovođe se slažu po ovom pitanju. Prema Fridrihu II »ništa nije tako teško braniti kao vodene tokove, naročito ako su od većeg značaja«. Napoleon tvrdi da reka nikada nije smatrana kao prepreka koja bi bila u stanju da zadrži napredovanje napadača duže od jednog dana. Ovo mišljenje potkrepljuje i Klauzevic.

Pisac članka zato smatra da je naročito štetno služiti se uobičajenim izrazima kao što su »Rajnska barijera« i sličnim i kaže da ni Rajna niti ikoja druga reka, pa čak ni kanal Lamanš, Sredozemno More ili okean, nisu nikakve »barijere«, već su u strategiskom pogledu interesantne samo utoliko ukoliko se raspolaze vazdušno-kopnenim i amfibiskim snagama, dovoljno snažnim i dinamičnim da bi se mogle iskoristiti mogućnosti manevra koje pruža ovakav geografski objekat.

U pogledu rečnih dolina, posmatranih u smislu operacijskih ili komunikacijskih pravaca, treba naglasiti da sve veće evropske reke imaju svoje doline orijentisane uglavnom pravcem sever-jug, izuzev Dunava i Poa. Zbog toga su doline navedenih reka oduvek služile za brzo nadiranje pravcem zapad-istok i obratno, a naročito u Napoleonovo doba.

U Staljingradskoj operaciji najvažniji objekat nije bila varoš Staljingrad sa svojim fabrikama, već Volga, komunikacijski pravac od životnog značaja za Evropsku Rusiju; jer, solidno zauzimanje ma koje tačke na ovoj arteriji oteklo bi Ruse od njihovih ogromnih izvora u oblasti Kavkaza i u velikoj meri bi ih lišilo pogonskog goriva koje pretstavlja živac savremenog rata. Isto tako, to bi onemogućilo pristizanje angloameričkog snabdevanja preko Irana i Kaspiskog Mora. Zahvaljujući tome što su Rusi ostali gospodari Volge, kavkaski petroleji, snabdevanje i pojačanje u ljudstvu i materijalu sa cele

teritorije SSSR, stizali su bez teškoća na rešavajuću prostoriju bojišta, dok su se Nemci u to isto vreme nalazili u izvanredno teškoj situaciji usled slabih i nedovoljnih komunikacija na kojima su se njihovi kamioni zaglibljivali u blato i sneg. Usled toga, izgleda da je za staljingradsku pobedu Volga bila od većeg značaja kao komunikacijski pravac nego kao strategiska barijera.

U doba malih armija, doline Oaze, Ene, Marne i Oba, koje se protežu konvergentno od severoistočne granice ka Parizu, bile su klasični putevi za invaziju i razne bitke.

Rečne doline kao komunikacijski pravci ponovo su dokazali svoju strategisku vrednost prilikom savezničkog iskrcavanja 1944 godine u Francuskoj. Rečnim kleštima Sena-Rona presečena je Francuska na dva dela i tim manevrom je oslobođen najveći deo njene teritorije. Koristeći doline ovih reka i njihovih pritoka savezničke snage su se kretale rekordnom brzinom, dok su se docnije pred Mezom, Mozelmom i Rajnom morale izvesno vreme zadržavati. Tako je iskorišćenje rečnih tokova u punom strategiskom smislu odigralo odlučujuću ulogu, kao što je to bilo u svima prethodnim ratovima.

Evropa, dugačko poluostrvo Aziskog Kontinenta, okružena je sa severa kanalom Lamanšom, Severnim, Baltičkim i Belim Morem, a s juga Sredozemnim, Jadranskim, Egejskim, Crnim i Kaspiskim Morem. Na osnovu ovakve situacije pisac smatra da bi za one koji gospodare morima najpovoljniji strategijski manevri bili rečnim dolinama, pošto one polaze od označenih mora i međusobno se spajaju u unutrašnjosti Evrope.

U zaključku pisac postavlja pitanje nije li bolje za strategiske manevre upotrebiti rečne doline, kao, naprimer, one koje se pružaju od Finskog Zaliva ka Crnom Moru, no ponavljati pokušaje Napoleona i Hitlera čiji su operacijski pravci bili upravni na velike evropske rečne tokove. Prvo je to dovelo do katastrofalnog prelaza Berezine, a drugog do opkoljavanja Paulusove armije između Volge i Dona.

U svakom slučaju, ovo interesantno pitanje zaslužuje da se o njemu razmisli.

Pukovnik Džordž Rajnhart: RAZMATRANJA O TAKTIČKOJ UPOTREBI ATOMSKOG ORUŽJA

U svom članku pod gornjim naslovom¹⁾ pisac iznosi sledeća razmatranja:

Taktička doktrina i način upotrebe atomskog oružja ne smeju da zaostaju za njegovim brzim razvojem. Zato treba odmah pristupiti ispitivanju upotrebe novog atomskog oružja. Atomsko oružje neće uticati na promenu ratnih principa niti na izmenu osnovne taktike, ali će naročito uticati na primenu tih principa u praksi.

Upotreba atomskih bombi samo u strategiske svrhe mogla se ranije pravdati teškoćom pogađanja ciljeva malih dimenzija. Međutim, već postignutom tačnošću pogađanja ciljeva malih dimenzija nastupilo je vreme da se razmotri mogućnost atomskog ratovanja protiv samih trupa. Dosada su planovi vatre bili podređeni potrebama planiranih manevara. Upotrebom atomskog oružja ovaj će se odnos promeniti. U napadu, za glavni udar neće se tražiti najslabije mesto u neprijateljskom rasporedu, već mesta najveće koncentracije neprijateljskih snaga, koja predstavljaju najpogodniji atomski cilj. Efekat atomskog oružja protiv trupa nije još ispitivan, nedostaju mnogi bitni podaci, a već postojeći su u nekim slučajevima protivrečni. Ovi nedostaci još otežavaju da se proceni mogući efekat — potreban za planiranje i pripremu napada. Psihološki efekat atomskog oružja može da bude i veći od fizičkog.

Pored toga što sve starešine i trupe moraju biti upoznate sa korišćenjem atomskog oružja, i načinom zaštite od njega, moraću postojati posebne jedinice obučene i opremljene za atomsko ratovanje. U štabovima jedinica kojima će se pridavati atomsko oružje moraću da postoje dve vrste specijalista: tehničari i taktičari. Tehničari će pomagati komandantu u izboru upaljača, visine rasprskavanja, snage projektila i metoda koji će dati najefikasnije rezultate protiv ciljeva koje je komandant izabrao. Drugi će ga, pak, pomagati u izboru cilja i načina upotrebe atomskog oružja. Pošto je efekat jedne atomske bombe ravan efektu jedne divizije, to će se atomsko oružje dodeljivati korpusu i većim jedinicama. Atomsko oružje

ne treba koristiti ako se zadatak može izvršiti i bez njega.

Izbor cilja za atomsko oružje predstavlja problem od životne važnosti. Njemu treba da prethodi temeljno izvidanje neprijatelja i zemljišta, a sam izbor počinje tek kada se dobije jasna predstava o neprijatelju. Izbor cilja zavisiće od vremena (magla i kiše smanjuju efekat paljenja koje ima najjače dejstvo na nezaklonjene žive ciljeve), zemljišta (ispresicano i visoko zemljište ograničavaju efekat udara, vatre i trenutne radijacije), odnosa snaga, raspoloživog atomskog oružja obeju strana i njegove uloge. Atomsko oružje ne treba upotrebiti u vidu artiljerijske pripreme napada i kontrabateriranja, kao ni protiv ciljeva koji nisu tačno određeni, sem u naročito kritičnim situacijama. Za napadačeve snage koncentrisane na uskom prostoru, njegovi sopstveni atomski projektili koje baca na branioca ne predstavljaju nikakvu opasnost, pošto će on raspolagati dovoljnom zonom sigurnosti.

Za branioca, pri upotrebi atomskog oružja, pojavljuju se teškoće kada napadač proдре u položaj (nesigurno poznavanje mesta sopstvenih i neprijateljskih snaga), pošto atomski udari ne smeju padati blizu sopstvenih trupa. Manevar branioca treba da teži zbijanju napadačevih snaga na prostoriju koju je ranije odredio i za koju je pripremio atomski udar. Najteži zadatak štabova u odbrani je pregrupisanje rezervi i prikupljanje udarnih snaga protiv neprijateljskog juriša kada mu prethodi atomski udar.

Sopstvene trupe sigurne su od eksplozije kada su od nje udaljene preko 1,6 km, kada se nalaze u zaklonima i ne gledaju u eksploziju. Tada tenkovi mogu biti i bliže. Opasnost od radijacije ne postoji kada trupe brzo prelaze tragom eksplozije. Zapaljeno rastinje i zasuti putevi (kao posledica eksplozije) mogu da usporе kretanje ako nisu predviđene mere za otklanjanje ovih prepreka. Veštačke i prirodne prepreke imaće znatno smanjen uticaj na pokret, pošto će njihova vatrena zaštita biti paralisana atomskim udarom.

Atomsko oružje omogućava braniocu da sa relativno manje snaga — brzih, dobro obučanih i opremljenih najmodernijim naoružanjem — slomi neprijateljski napad.

U kopnenim operacijama atomska bomba može da bude štetna za masiranje snaga

¹⁾ Notes on the Tactical Employment of Atomic Weapons, by col. George C. Reinhardt, *Military Review*, septembar 1952.

ge agresora, ali ih ne može eliminisati. Ni branilac ni napadač neće se, moći odrediti masiranja snaga zbog opasnosti od atomskog udara. Odatle proizilazi važnost brzih i većih manevara oslonjenih na nadmoćniju obaveštajnu službu.

Uloga komandanta u eri atomskog ratovanja postaje značajnija, nasuprot mišljenjima na kraju Drugog svetskog rata da je komandant prestao biti vođa i postao planer. Značaj uloge komandanta proizilazi iz: teških posledica pretrpljenog neuspeha zbog neveštog vođenja borbe; teškoća koje nastaju kada je komandant primuđen da prihvati odbranu, pa treba sa dovoljnim snagama da natera napadača na masiranje snaga, a u isto vreme i da izbegne atomski udar koji prethodi napadu; činjenice što će manevar, koji on treba da zamisli i sprovedi u atomskom ratovanju, predstavljati osnovu uspeha; neophodnosti pouzdane procene neprijateljskih atomskih mogućnosti bez čega neće moći da izvrši pravilan raspored svojih trupa i preduzme potrebne mere za njihovu zaštitu od razornog dejstva atomskog oružja.

Sve dosada izloženo neće otkloniti ni neizvesnost borbe, niti većiti problem kako da se smanji neprijateljska nadmoćnost do mere koja će omogućiti uspešan protivudar. Zamke koje branilac postavlja napadaču sada su složenije od ranijih. Sračunati rizik mora se prihvatiti, ali ne da se prikrije neznanje o pravoj prirodi i obimu postojećih opasnosti. Jedan deo rasporeda braniočevih snaga moraće biti gušći, iako postoji opasnost od atomskog udara; ali, zato treba preduzeti sve moguće mere sigurnosti, naročito skrivanjaje i zaklon. Rastresitost snaga nije rešenje.

Na kraju, pisac iznosi ovakav zaključak: u svakoj fazi atomskog ratovanja mogu se često pojaviti nove i zabrinjavajuće perspektive. Atomsko oružje već je podesno za upotrebu na bojnomo polju. Komandanti na frontu, kao i oni u pozadini, moraju s tim računati i upoznati njegovu potencijalnu snagu, bilo za izvojevanje pobede nad neprijateljskim nadmoćnim snagama, bilo za smanjivanje njihovog razornog dejstva upravljeno protiv vlastitih trupa. Novo oružje treba poštovati, ali ga se ne treba bojati.

M. V.

TELEKOMUNIKACISKA OBAVEŠTAJNA SLUŽBA

U članku pod gornjim naslovom¹⁾, jedan anonimni »nemački stručnjak« tretira problem telekomunikaciske obaveštajne službe. Pisac počinje objašnjenjem da pod njome treba razumeti prikupljanje podataka hvatanjem i celishodnim iskorišćavanjem stranih telegrafskih, telefonskih, radio i televizijskih veza. Ona predstavlja način obaveštavanja koji ne može biti ometan, ako se primenjuje putem bežičnih veza. Prednost mu je u tome, što daje mogućnost pribavljanja originalnih izveštaja. Naravno, ovaj način prikupljanja podataka može biti dopunjen obaveštavanjem putem agenata, ali ne i potpuno zamenjen. S druge strane, neprekidna kontrola stranih izveštaja omogućava blagovremeno preduzimanje potrebnih protivmera u slučaju da su izveštaji zlonamerni i štetni, tj. ukoliko se jedna država mora braniti od protivničke radiopropagande.

Pored toga, telekomunikaciska obaveštajna služba može da kontroliše i hvata tajne agenture za vezu sa inostranstvom koje se eventualno nalaze u zemlji i da onemogućiti njihov rad. Prema tome, ova služba je vrlo značajna za državu, a često i za njenu sigurnost.

U miru najvažnije je saznati tačna mesta radio i radarskih sredstava sa kojima se služe druge, a naročito susedne države. Ovo se zatim koristi u ratu pri operativnom i taktičkom obaveštavanju kako na zemlji, tako i na moru i u vazduhu. Telekomunikaciska obaveštajna služba nema nikakve veze sa običnom službom veze, već je u miru vezana sa tajnom obaveštajnom službom, a u ratu sa suvozemnom, vazdušnom i pomorskom telekomunikacionom službom.

U vezi sa ovim specijalnim organizacijama, svaka država treba da ima centralu za pravilno rukovođenje i iskorišćavanje svih sredstava i mogućnosti. Metod rada i unutrašnja organizacija uvek će zavistiti kako od specifičnih potreba svake zemlje,

¹⁾ Fernmelde — Aufklärung, von einem deutschen Fachmann, *Allgemeine Schweizerische Militärzeitschrift*, oktobar 1952.

tako i od raznolikosti sredstava kojima raspolaže. Ova centrala imaće zadatak kontrole svih žičnih veza i telegramskog materijala, a prema potrebi koristiće i odgovarajuće agente. Kontrolu bežičnih veza ova će centrala vršiti na osnovu naučnih istraživanja u pogledu širenja raznih vrsta radio talasa, a u zavisnosti od vremenskih i drugih prilika. Ova kontrola ustanovljava karakteristiku i pripadnost uhvaćene veze, ali se ne bavi iskorišćavanjem sadržaja vesti. Prema karakteru i vrsti vesti, uhvaćeni sadržaj dostavlja se odgovarajućim državnim organima na upotrebu i iskorišćavanje, kao i telekomunikacionim vodećim centrima u okviru najviših državnih vlasti. Samo na ovaj način će se izbjeći rasparčanost u radu, gubljenje vremena i nekorisno višestruko prikupljanje podataka.

Telekomunikacioni vodeći centri (obaveštajne službe) rade u zajednici sa tajnom obaveštajnom službom. Pored toga, uspostavljaju se i posebne radiogoniometrijske stanice, a vodeći centri međusobno se obaveštavaju o postignutim rezultatima. U pojedinim armijama nosioci telekomunikacione obaveštajne službe su vojne oblasti i teritorijalne komande.

Telekomunikaciona obaveštajna služba vezana je obično za jedno mesto, a za prisluškivanje žičnih veza raspolaže spoljnim stanicama. Za hvatanje određenog bežičnog saobraćaja, kao što je prostorno širenje kratkih i ultrakratkih talasa koji dejuju samo na, takoreći, optičkim daljinama, koriste se pokretne prijemne stanice na automobilima, avionima i brodovima. Sa svojim goniometrijskim stanicama za duge, srednje i kratke talase, ovi obaveštajni centri sa susjednim telekomunikacionim centrima obrazuju potrebne goniometrijske baze za daljna merenja. Centri obaveštajne službe koji rade za telekomunikacionu odbranu moraju raspolagati sredstvima za bliska goniometrijska merenja.

Pored telekomunikacionih centara vezanih za stalna mesta, vojska treba da raspolaže potrebnim grupama telekomunikacione obaveštajne službe za operativna i taktička dejstva. Ove grupe se kod kopnene vojske spajaju u pukove, a prema iskvustvima iz prošlog rata potčinjavaju se komandama grupa armija, koje opet dostavljaju potrebne podatke armijama, korpusima i divizijama. Za obmanjivanje

protivnika ili ometanje njegovog bežičnog saobraćaja (kod tenkova, avijacije, goniometrijskih merenja, dirigovanih projektila itd.) koriste se specijalne formacije opremljene odgovarajućim sredstvima.

U miru će postojati centralizovana vojna organizacija za plansko praćenje protivničke delatnosti. Na osnovu ove delatnosti moći će se predvideti primena pokretnih formacija koje će imati prilike da dejstvuju kad se pojavi protivnička telekomunikaciona služba, što će biti redovno za vreme vežbi i manevara. Primena dejstva u sopstvenoj mreži, u cilju izvođenja obuke ovih formacija, mora biti veoma oprezna, inače je štetna.

Organizacija rukovođenja telekomunikacionom obaveštajnom službom biće u ratu u većini slučajeva decentralizovana. Težište prikupljanja podataka tada će biti kod komandi frontova.

U telekomunikacionoj službi vrlo veliku ulogu igra dešifriranje vesti, kao i jednovremeno slušanje i prevodenje vesti putem odličnijih tumača koji pored odgovarajućeg stranog jezika, moraju potpuno vladati i sopstvenom vojničkom terminologijom. Praćenje protivničkog bežičnog saobraćaja omogućići će izvestan zaključak o neprijateljskim operativnim i taktičkim promenama. Goniometrijskim merenjima mogu se jednovremeno ustanoviti mesta štabova i protivnički raspored. U prošlom ratu Nemcima je često uspevalo, na osnovu ovakvog rada, da dobiju one podatke koji su bili potrebni komandovanju za donošenje odluka. Ovakva organizacija daće bolje rezultate ukoliko je više maskirana i ukoliko bude manje otkrivena, naročito u pogledu saobraćaja bežičnim sredstvima.

Pisac je dao izvesne podatke o mogućoj organizaciji telekomunikacione obaveštajne službe u Istočnom bloku, ulazeći čak i u detalje strategijskog rasporeda i broja sovjetskih i satelitskih divizija. Usto, dao je i skicu osnovnog grupisanja koja treba da pokaže da je ceo »Zapadni front« (sovjetskog bloka) pokriven telekomunikacionom mrežom obaveštajne službe kao celinom. Što se tiče Zapadnih sila, pisac ne daje nikakve podatke pošto njima ne raspolaže. S obzirom da su sva ova piščeva razmatranja osnovana delimično na podacima iz prošlog rata, a delimično na proizvoljnim pretpostavkama, to ih nećemo ni prikazati.

Pukovnik B. T. Rouz: NOVA OŠTRICA ZA STARO ORUŽJE

Razmatrajući značaj i sprovođenje trupnih informacija i vaspitanja vojnika, pisac članka pod gornjim naslovom¹⁾ dodiruje temu koja je za nas vrlo interesantna, jer se u našoj stručno-vojnoj literaturi dosada nije pojavljivala, i pored bogatih iskustava iz NOR iz te oblasti.

Alarmantne vesti, mudrovanja, sumnjičenja, neodređen strah pred nepoznatim, neizvesnost, dvoumljenja i strahovanja, po mišljenju pisca, mogu razoriti borbenu sposobnost armije brže i potpunije nego dobro izvežbana i opremljena neprijateljska sila. Protiv ovog nevidljivog neprijatelja velike vojskovođe su se borile na taj način što su svojim vojnicima usađivale uverenje da se bore za pravedan cilj i time kod njih razvijale patriotizam.

Ovo staro oružje kojim treba naoružati srce i um svakog borca dobija u savremenim uslovima novu oštricu u trupnim informacijama i vaspitanju, a njegova upotreba postaje sve neophodnija za održavanje borbene sposobnosti i visokog morala savremene armije. U toku Drugog svetskog rata u Američkoj armiji to je oruđe neprekidno primenjivano u prijemnim centrima, centrima za obuku, prekomorskim vojištima, jedinicama, logorima i po stanicama, a posle rata je i dalje usavršavano. Komandanti svih stepena koriste ga u cilju podizanja morala, borbene sposobnosti jedinica i volje za borbom.

Vaspitanje ima za cilj da se vojnici osposobe za lakše shvatanje i razumevanje trupnih informacija. Zato se ono izvodi prvenstveno u miru, sa osnovnom težnjom da se vojnici obuču u pismenosti, čitanju, razumevanju i govoru engleskog jezika.

Trupne informacije dobijaju naročiti značaj u toku mobilizacije kada u armiju pritiče masa pojedinaca iz svih krajeva zemlje, raznih rasa, verskih i političkih ubeđenja, iz svih društvenih slojeva, bez ikakvog poznavanja vojničkog života i sa raznim stepenom obrazovanja, od nepismenog, do doktora filozofije. Zadatak nije lak. Svi oni treba da shvate zašto su u armiji, zašto se vodi rat, šta oni kao pojedinci predstavljaju u okviru države, kakav je uzrok rata, kakve su njihove gra-

đanske i vojničke obaveze, kuda će ići i šta treba da rade.

Za vreme obuke, kada pojedinci treba da se stope u borbenu zajednicu, trupne informacije se produžavaju sa ciljem da se shvate razlozi i alternative rata. Zatim, da se upozna neprijatelj, njegova filozofija i njena primena u životu, njegova propaganda i ponašanje u borbi; da se upoznaju saveznici i njihov doprinos u borbi, da se shvati značaj sopstvene zemlje i njena budućnost, da se objasni vojna situacija u svetskim razmerama i njen uticaj na budućnost pojedinaca i da se vojnici osposobe da mogu razlikovati istinu od propagande. U tom periodu vojnik mora da shvati ulogu i značaj svoje jedinice, jer će tako steći osećaj samopouzdanja i ponosa za jedinicu i armiju u celini.

Na putu za vojište trupnim informacijama se dalje izgrađuju borbena duh i borbena sposobnost vojnika. On treba da shvati važnost i težinu svog borbenog zadatka i značaj tog vojišta u okviru čitavog rata. Dolaskom na vojište upoznaje se sa mesnom situacijom i uslovima borbe kroz dopunjavanje i osvežavanje ranijih informacija.

Na bojištu značaj informacija je u porastu, a njihov osnovni cilj je da se prvenstveno upotpune podaci o toku rata, o događajima kod kuće i podaci sa drugih vojišta. Vojnik mora biti ubeđen u nužnost da ostane tamo gde se nalazi. On mora biti upoznat sa karakterom mesnog stanovništva, geografskim i klimatskim uslovima i sa time kako treba da se ponaša prema stanovništvu, saveznicima i neprijatelju.

Najveći značaj trupne informacije dobijaju u borbi, a ipak ih mnogi komandanti ostavljaju neiskorišćene. O tome kakve treba da budu te informacije malo je pisano. Vojnici svakako moraju donekle biti obavešteni o operativnoj situaciji i događajima van njihove neposredne blizine. Komandant mora naći potrebno vreme za rukovođenje trupnim informacijama, imajući u vidu da za vojnika nije važno da li će biti obavešten putem trupnih informacija, obaveštajne službe, borbenih naređenja ili novina. Trupne informacije u borbi moraju biti usmerene na stvaranje i održavanje volje za borbom, borbene gotovosti i morala.

Volja za borbom je jedan od presudnih uslova pobeđe. Komandant mora postići

¹⁾ A new Blade for an Old Weapon, by Colonel Buel T. Roze, *Military Review*, oktobar 1952.

kod svojih vojnika da u borbi stavljaju osećanje dužnosti iznad nagona za samoodržanjem. Pravilnom primenom trupnih informacija komandanti mogu kod vojnika podići disciplinu; osećanje dužnosti, patriotizam, želju za takmičenjem i isticanjem, težnju za odbranom svog doma i volju za borbom. Vojnik mora biti svestan da je rat njegov lični rat i da se bori za budućnost svojih najbližih i svoju sopstvenu. Mnogi vojnici bore se da bi stekli priznanje. Zato svaki uspeh i odlikovanje pojedinca treba objaviti pred strojem čitave komande i u novinama na frontu i u otadžbini. U istorijatima nižih jedinica treba obuhvatiti isticanje svakog pojedinca u izvršavanju zadataka. Bori treba da poznaju istoriju svoje jedinice do detalja.

Vojnik koji nema dovoljno samopouzdanja i vere u voćstvo, opremu i drugove, usto pritešnjen opasnošću i nemaštinom, gubi moral i više razmišlja o teškoćama nego o dužnostima. Iznenađenje naročito štetno deluje na moral jer se u njemu događaji razvijaju brže nego što im se možemo prilagođavati. Isti je slučaj sa neaktivnošću koja zaglupljuje i stvara sklonost ka razmišljanju o ličnim teškoćama, kao i alarmantnim vestima, koje se u vojsci brzo šire i stvaraju osećanje neizvesnosti. Trupnim informacijama mogu se ublažiti i otkloniti ovi uzroci slabljenja morala. Potpuno obavešten i dobar vojnik teško se može iznenaditi. Informacije o događajima na drugim frontovima ili o pretstojećim operacijama mogu ublažiti posledice neaktivnosti i dosade. Alarmantne vesti koje su naročito opasne kada se zasnivaju na izvesnim činjenicama treba suzbijati tačnim obaveštavanjem o faktima koji će se ubrzo potvrditi. Vojnik će lako podneti teškoće, ako zna zašto su neizbežne i ako ih rukovodstvo podnosi zajedno sa njim. Slabo rukovodstvo koje takođe može nepovoljno uticati na moral, treba popravljati vaspitanjem ili ga smenjivati.

Borbena sposobnost jedinice biće na visini ako se naređenja ne izvršavaju slepo, već sa razumevanjem. U uslovima savremene rastresitosti i dinamičnosti borbe to se odnosi na svakog vojnika. Da bi bio u mogućnosti da izvršava naređenja inicijativno, on mora poznavati zadatke svojih drugova i čitave jedinice.

Prikupljeni informativni materijal treba vojnicima prenositi na zanimljiv i razumljiv način. Najpogodniji način rastu-

ranja informacija je usmeno prenošenje po komandnom lancu od strane komandnata ili štabova, pri čemu radio igra značajnu ulogu. Jedinica ograničenja za primenu ovog načina su raspoloživo vreme, umešnost i bezbednost. Ovaj način treba dopunjavati rasturanjem pismenog materijala, korišćenjem materijala iz programa trupnih informacija i upotrebom trupnih formacijskih organa za ovu službu.

Pešadiska divizija u Američkoj vojsci ima dva oficira i devet vojnika sa isključivim zaduženjem na radu po trupnim informacijama.

Oni treba da ih stalno pokreću, da pripremaju periodične biltene, referišu komandantu, preduzimaju mere za rasturanje i brinu se o materijalnom obezbeđenju (radioprijemnici itd.).

U Korejskom ratu služba trupnih informacija dobro funkcioniše. Jedan komandant puka, naprimer, izdayao je svakoga dana novine u po 600 primeraka i dostavljao ih vojnicima bez obzira na težinu situacije. Značajna je bila i poruka generala Ridžveja o uzrocima rata u Koreji. Blagodareći pravilnoj primeni trupnih informacija, moral američkih jedinica u Koreji je dobar i pored toga što zvanični i nezvanični krugovi u Americi zauzimaju dosta rezervisan stav prema tome ratu i što pregovori o primirju ne napreduju.

Na kraju pisac iznosi i negativan primer odnosa prema trupnim informacijama. Po završetku Drugog svetskog rata, odjednom su prestale da se primenjuju i trupne informacije. To je bio jedan od ozbiljnih uzroka što se Američka armija raspala skoro preko noći, zbog želje vojnika da se što pre vrate svojim kućama i zbog verovanja da je uzrok sporog demobilizaciji nesposobnost oficira, onih istih koji su tu armiju doveli do pobeđe. Ovaj primer pokazuje da trupne informacije treba pravilno primeniti i posle završetka rata da bi armija bila sposobna da odigra potrebnu ulogu i za vreme zaključivanja mira.

Jedno od važnijih pitanja u članku ostaje bez odgovora — gde treba povući granicu između potrebe da potčinjeni budu informisani i nužnosti da se sačuvaju vojne tajne od neprijatelja? I u jednom i drugom pravcu ima dosta primera grešaka, jer su za potčinjene često najinteresantnije i najkonkretnije baš informacije koje su blizu granice dozvoljenog ili nezvoljenog. S. P.